

Heisler András: az eredményeink a közös munkánk gyümölcsei

Nemcsak az ország, de a Mazsihisz szempontjából is igen tartalmas évet hagyunk magunk mögött, amelynek hosszabb távon is a legemlékezetesebb eseményei között tarthatjuk majd számon az izraeli miniszterelnök budapesti látogatását, valamint a Mazsihisz nemzetközi súlyának növekedését – gondolok itt például az amerikai kapcsolatok erősödésére és a szövetség megszólalásaira a diaszpóra érdekében –, de sajnos sokáig fogunk emlékezni a Soros György ellen folytatott, heves érzelmet kiváltó kampányra is. A Mazsihisz elnökeként az ön számára miről szolt ez az esztendő?

Ha már a regnáló kormányt említet-e a kérdése végén, hadd kezdjem ezzel. Ennek kapcsán azt szeretném hangsúlyozni, hogy a minket illető ügyekben a mindenkor hatalommal való, intézményi szintű egyeztetés éppen olyan fontossággal bír, mint az elveink megőrzése és az értékeink képviselése. Ez nemcsak a szövetségünk számára, de számomra személyesen is nagy kihívás. Ebben az értelemben az idei év is többek közt arról szolt, hogy az aktuális hatalommal kapcsolatot tartunk, nagyra becsljük és köszönjük az állami támogatásokat, együttműködünk az Orbán-kormányval a minket érintő fejlesztési projekteknél, ugyanakkor vannak olyan ideológiai, emlékeztetpolitikai kérdések, amelyeket mi másképp látunk.

Ezek közé tartozik a Soros-ellenes kampány?

Igy van. Nyilvánosan arra kértük a miniszterelnököt, hogy állítsa le, mert alkalmas arra, hogy gyűlöletet és antiszemita indulatokat is kiváltson. Megrögzött demokrata vagyok, így azt gondolom, hogy egy ideális demokráciában a hatalomnak el kell viselnie a kritikát bármilyen közéleti ügyben, és a kritikai hang nem zárja ki az együttműködést a különböző szervezeti szintek között. Ami a felvezetése első felét illeti: igen aktív év van mögöttünk mind hazai, mind külügyi tekintetben. Alelnöki pozícióban vagyunk a Zsidó Világkongresszusban, s idén az Európai Zsidó Kongresszus vezetésébe is beválasztottak, mindkét testületben jelen vagyunk a végrehajtó bizottságban. Ezek az alelnöki posztok nem névleges funkciók, hiszen a magyarországi zsidóság véleménye nemzetközi szinten is számít.

Például milyen ügyekben?

Legutóbb Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök látogatása után kért föl az Európai Zsidó Kongresszus arra, hogy írjak egy helyzetértékelő elemzést Izrael és a diaszpóra viszonyáról, a kapcsolat kritikus pontjairól. A mi helyzetértékelésünk és a különböző vélemények összegzése alapján a világkongresszus elfogadott egy markáns határozatot, amely arra szólította föl az izraeli kormányt, hogy változtasson a diaszpórapolitikáján, s kértük Izraelt, hogy a diaszpórához fűződő viszonya legyen rugalmasabb és szorosabb. Ezt egyébként megemlégtettük személyesen Netanjahu miniszterelnök úrnak is, amikor Budapesten járt. Nem volt hatástalan a föl-lépésünk, hiszen Benjámin Netanjahu a pár héttel ezelőtti amerikai útja so-

rán ottani zsidó közösségek előtt reflektált, méghozzá pozitívan reflektált részint a Budapesten kifejtett kritikákra, részint a Zsidó Világkongresszus határozatára. Egy kis fáziskéséssel ugyan, de visszaigazolta, amit itt, a Goldmark Teremben felvetettünk neki. Megerősítette, hogy Izraelnek érdeke az erős diaszpóra, s hogy habár minden zsidónak joga van Izraelben élnie, de Izraelnek is el kell fogadnia, hogy a zsidók teljes jogú zsidók a saját, diaszpórai szülőföldjükön is.

Az imént úgy fogalmazott, hogy megrögzött demokrata. Egy ilyen nagy és összetett szervezet vezetésének esetében, mint a Mazsihisz, meddig működnek a demokratikus elvek? Mik a személyes döntési felelősség határai?

Igyekszem úgy vezetni a szervezetet, hogy a Mazsihisz közgyűlését és különböző szintű vezetőit a lehető legtöbb döntési helyzetbe bevonjam. Ez minden nap nem sikerülhet, de a kulcsfontosságú, stratégiai kérdésekben mindig közösségi döntéseket hozunk, így a Mazsihisz legfőbb vezetése e közösségi döntések alapján végzi a munkáját. De a közös gondolkodás és a személyes döntési felelősség bonyolultságának jellemzésére hadd említsék meg egy friss esetet. 2017 végén meghívták a német nagykövetségre a náci diktatúra polgári áldozatainak emlékére tartott német nemzeti gyásznap alkalmából. Soha ilyen még nem történt. Nem kell különösebben részleteznem, hogy egy ilyen részvétel mennyire kockázatos, elvégre első hallásra biztosan sokan fölhordagnak rajta, hogy egy zsidó vezető mit keres egy második világháborús német megemlékezésen. Több mint húsz ember véleményét kértem ki, hogy elmenjek-e, többek között holokausztürelőket is megkérdeztem. Érdekes volt a reakció, mert a megkérdezettek nyolcvan százaléka azt válaszolta: fogadjam el a meghívást, de csak azzal a feltétellel, hogy beszélhetek, mert ha ugyanis hallgatók, akkor nem vagyok több egy biodíszletnél. Azt mondták: beszélj, és legyél okos. Elmentem hát, így én voltam ott az első zsidó vezető.

Az ünnepségen ott volt Izrael budapesti nagykövete is?

Nem, Amrani úr éppen Izraelben tartózkodott, a nagykövetség részéről katonai attasékat láttam. A helyzet furcsaságát egyébként a német meghívó fél is érzékelte, ezért az írásos meghívóban nagyon udvariasan és finoman utaltak arra, hogy megértik az esetleges távolmaradásomat. Én azonban jobbnak láttam elmenni, főleg azok után, hogy az általam megkérdezett emberek, akiknek adok a véleményére, támogatták a részvételemet. De ha már a közösen meghozott döntéseknél tartunk, szót kell ejtenem a Mazsihisz legutóbbi, decemberi közgyűléséről, ahol elővezettem egy stratégiát, egy jövőképet, s arra kértem a tagságot, hogy ebben vagy erősítsenek meg, vagy pedig mondják el, ha úgy látják, nem jó irányba haladunk. A javaslatom szövege három mondatból állt, s így hangzott: „A Mazsihisz Közgyűlése egyetért a »változott világra nyitott zsidóság« szlogenel és annak tartalmával. Fontosnak tartja, hogy a Szövetség vallási aktivitásával a magyarországi zsidóság széles rétegeit elérje, tudomásul veszi a neológ vallási irányzatot belüli sokszínűséget. Támogatja a szuverén, öntudatos zsidó közösség megerősítésének törekvéseit.” Úgy

tartottam demokratikusnak, ha erről szavazunk, s ebben benne volt a kockázata, annak minden következményével együtt, hogy esetleg leszavaznak. Végül úgy alakult, hogy a három mondatról egyesével szavaztunk, és mindegyik kb. nyolcvan százalék igen szavazatot kapott. Ez azt jelenti, hogy a közösség az irányt elfogadja.

Ezt az elvi állásfoglalást miért tartotta fontosnak éppen most? Már a 2018-as, konkrét operatív munka megkönnyítése érdekében vette napirendre?

Úgy fogalmaznék, hogy az idei tapasztalatok alapján tartottam fontosnak, de a jövőre készülve, hiszen a világ óriási iramban változik, s nekünk egyre befogadóbb, nyitottabb, sokszínűbb közösségnek kell lennünk. Ezt a víziót a közgyűlés nagy többséggel megszavazta, ennél nagyobb felhatalmazás nem kell. A 2018-as év munkastílusát, stratégiáját ez az elvi állásfoglalás határozza meg, márpedig olyan projektek vannak előttünk, amelyek egy évben ritkán jönnek össze.

Mik ezek?

A Rumbach utcai zsinagóga felújítása, ami hetven éve várat magára. A beruházáshoz a kormány már biztosította a forrásokat. A másik fontos projekt a Szeretetkórház fejlesztésével kapcsolatos: teljesül az intézmény vezetőinek az a régi álma, hogy a kórházat korszerű gerontológiai központként üzemeltessék. Ehhez irdatlan mennyiségű pénzre, csaknem ötmilliárd forintra van szükség, aminek nagy részét a kormány folyósítja, az erről szóló döntés hamarosan olvasható lesz a Magyar Közlönyben. A harmadik fontos munkánk 2018-ban a Maccabi Európai Játékokra való felkészülés: ennek keretében egy új MTK-létesítményen belül létrejön egy Maccabi Sportközpont, amelyet a játékok befejezése után is üzemeltetni fogunk zsidó közösségi térként. Végül meg kell említenem egy turisztikai fejlesztést, amely kelet-magyarországi zsidó temetővel, kegyhelyekkel kapcsolatos, ebben 2018-ban is nagyon komoly munkát fog végezni a Kunos Péter által vezetett menedzsment. Ha már a turisztika szóba került, hadd mondjam el, hogy a 2017-es eredmények fényesen és megkérdőjelezhetetlenül visszaigazolták menedzsmentünk azon bátor lépését, amelynek eredményeként a Mazsihisz saját turisztikai igazgatóságot hozott létre a Dohány utcai zsinagóga és a hozzá tartozó létesítmények működtetésére. Korábban ezt a feladatot külső cég végezte, tizenhét éves gyakorlattal. A mi turisztikai igazgatóságunk Róna Iván irányításával, szinte a nulláról indulva, nagyon komoly bevételeket ért el, és ezzel hozzájárult a szövetség függetlenségének, önállóságának erősítéséhez. Lehet, hogy sztereotípiának hangzik, de attól még igaz: az elmondottakból kiderül, hogy a Mazsihisz minden eredménye közös erőfeszítés gyümölcse. Ezért végeztül minden egyes munkatársunknak szeretném megköszönni az idei munkáját! Köszönetet mondok a rabbiknak, a menedzsmentünknek, az intézményeink és zsinagóáink dolgozóinak, valamint a tevékenységüket társadalmi munkában végző minden hittestvérünknek. **Min-den jót 2018-ra!**

Kácsor Zsolt/mazsihisz.hu

Se szeri, se száma chanukka

MTK-pálya

Zalaegerszeg

Fotó: Pezetta Umberto

Győr

Gyöngyös

Fotó: Barok András

Dél-Pest

Bemutatjuk a rabbikat: Schóner Alfréd

A rabbijainkat bemutató sorozatunkban Schóner Alfréd főrabbi, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (ORZSE) rektorával beszélgettünk. A habilitált professzort, egyetemi tanárt többek között családjáról, tanulmányairól, az Izraelben töltött éveiről kérdeztük, és választ kaptunk tőle arra a kérdésre is, hogy milyen a jó rabbi.

* * *

Rektor úr munkásságában központi szerepet kapott a művészet-történet. Otthonról hozta magával a művészet szeretetét?

A családban nem a művészet iránti érdeklődés, hanem a vallás volt a legfontosabb tényező. Nagyon vallásos családból származom. Az édesanyám és az édesapám – legyen áldott az emléküik – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek voltak, az édesanyám tarpai, az édesapám csengeri, én a második házasságukból születtem 1948-ban. Ezeken a településeken valamikor két nagy ortodox közösség volt, s mindkettőt egészében deportálták, alig-alig jöttem vissza páran. Édesanyámnak megölték az első férjét a soában, a gyerekei közül három lány megmaradt, míg édesapámnak az első feleségén kívül mind a négy gyermekét és tizenegy testvérét és a szüleit meggyilkolták Auschwitzban. Pár órával a megérkezésük után már halottak voltak. Csak az édesapám maradt meg egyedül, és emiatt egy életen át „lelkifurdalása” volt. Nem értette, hogy miért éppen ő maradt életben. Ezt soha nem tudta feldolgozni.

Az édesapja talált válaszokat, magyarázatokat arra a kínzó kérdésre, hogy miért éppen ő menekült meg?

Egyetlen válasza volt: az istenhit.

Az új életet kezdő szülei hol és mikor találkoztak egymással?

Az anyám a családjával 1943-ban jött föl Pestre, a Csányi utcában voltak gettósitva, közel a Klauzál térhez. Apámat a családjával ellentétben nem Auschwitzba vitték, hanem előbb munkaszolgálatra, majd Mauthausenbe, így maradhatott életben. A háború után itt, Pesten találkoztak, és elhatározták, hogy új családot alapítanak, holott viszonylag „korosak” voltak: amikor én születtem, az apám negyvenhat éves volt, az anyám pedig negyvenkettő. Ma már megszokott, hogy az emberek negyven fölött vállalnak első gyermeküket, de akkoriban ez ritkaságnak számított.

A szülei beszéltek a vézskorszakról?

Nem említették, de mindketten egy életen át magukkal hordozták a traumát. Ilyen milióben nőtem föl a hetedik kerületben. A Kazinczy és a

Dob utca találkozásánál lévő sarokházban volt az ortodoxia központja, oda jártam chéderbe, majd jesivába is. Az ötvenes-hatvanas években ebben a jesivában száz-százötvenen tanultunk, nota bene akkoriban csoporttársam volt a későbbi ortodox főrabbi, Mose Tuvia Weiszberger. Már nem láttuk egymást ötven éve, amikor a Hanna étteremben egyszer csak szembejött velem a főrabbi, akinek barázdált lett az arca, de a tekintete ugyanolyan volt, mint régen. Megismertük és megöleltük egymást. Fél évszázad után is úgy beszélt magyarul, mint Ön vagy én. Szóval vallásos, szigorú közegben tanultam, amely semmit nem engedett be a külvilágból, semmit.

Hogyan nézett ki a napirendje?

Állandóan iskolába jártam, és folyton tanultam. Minden második héten reggel fél 8-tól déli 12-ig a chéderben, volt egy rövid ebéd, aztán rohantam az iskolába, s ott voltam fél 6-ig, illetve fordítva, előbb az iskola, aztán a chéder. Utána elmentem a zsinagógába imádkozni, majd hazamentem, és fél 7-től este 9-ig bújtam a könyveket. Ez így ment mindennap. Az egyedüli szabadidőm szombat délután volt. Tizenkét éves lehettem, amikor egy barátom azt javasolta, hogy egy sábesz délután menjünk el a Nemzeti Múzeumba, olyankor a belépés ingyenes, nem kell fizetni. Ez fontos szempont volt, hiszen zsidó ember szombaton nem hord magánál pénzt. Elvárásolt a múzeumok világa!

Csaknem hatvan év távlatából emlékszik még a tárlatra?

Nem, csak arra emlékszem, hogy hirtelen kitért az univerzum. Megérintett valami. Második alkalommal a Szépművészeti Múzeumba mentünk, ahol egy egyiptomi kiállítás láttam, meg reneszánsz festményeket. Mellbevágó volt, hogy ilyesmi egyáltalán létezik! Akkortól kezdve roppant közel áll hozzám a művészet.

Mikor lett rabbi?

A rabbiavatásom 1974. január tizedikén volt. Édesanyám nagyon szeretett volna ott lenni, de gyógyíthatatlan betegségben szenvedett, és 1973-ban, chanukka negyedik napján elhunyt. Scheiber Sándor professzor úr tudta, hogy pár nappal korábban temették el áldott emlékü édesanyámat, s erre utalva az avatásom egy klasszikust idézett: „...vannak, ahol temetnek, s vannak, ahol énekelnek...” Pár év múlva elvégeztem az egyetemen a könyvtár szakot. Ezután bekerültem az ELTE által meghirdetett egyházi művészet-történet szakra. A csoportban csaknem húsz katolikus pap, néhány protestáns volt, meg én, az egyetlen zsidó. Később ott írtam meg a doktori értekezésemet is, tehát bármilyen furcsa, én olyan rabbi vagyok, aki művészet-történetből doktorált. „Mentségemül” szolgáljon, hogy a disszertáció témája zsidó vonatkozású, a Nagykanizsán 1792-ben keletkezett Hevra Kadisa héber nyelvű kéziratos mű illusztrációit elemeztem. A diplomamunkám sikerén felbuzdulva az volt a szándékom, hogy kiadom könyvben is, de időközben a kéziratom ellopták. Már lemondtam róla, hogy valaha is megkerül, de később, amikor már Izraelben éltem, ismét rátaláltam, egy kedves barátom juttatta el hozzám. Ennek köszönhető, hogy a munkám – Ungvári Tamás professzor úr előszavával – mégis megjelenhetett *A pokol traktátusa képekben* címmel.

Ha jól tudom, Izraelben több egyetemen is tanított művészettörténetet.

Igen, 1996-ig éltem Izraelben, s ezalatt a Haifai Egyetemen főállásban oktattam. Zsidó, keresztény biblikus művészeti motívumokat hasonlítottam össze és magyaráztam a hallgatóknak. Dolgoztam a Tel-Aviv Egyetemen, a tel-avivi Michlelet Levinszky Tanárképző Főiskolán is, ahol egyetemes művészettörténetet tanítottam. Később a jeruzsálemi rabbiképzőben (Midreshet Yerushalaim) is oktattam, még hozzá furcsa módon éppen olyan pesti rabbiképzős hallgatókat, akik Izraelbe jöttek fél évre tanulni. Ez volt az oka, hogy nemcsak héberül és angolul, de magyarul is tartottam órákat Izraelben.

A végleges letelepedés szándékával költözött Izraelbe vagy időleget, és tanítás miatt?

Már 1984-ben meghívást kaptam Izraelbe tanítani, de a Mázsizisz elődjének, a Magyar Izraeliták Országos Képviselőtanácsa (MIOK) akkori vezetése nem támogatta a kiutazásomat. 1985-ben lettem a Dohány utcai zsinagóga rabbija, és ezután a rabbikar néhány tagja, valamint az akkori felekezeti vezetők és köztem

kialakult egy eléggé erőteljes feszültség, aminek az lett a következménye, hogy 1990-ben minden tiszt ségemről lemondtam.

Mondana példát arra, hogy miből lett eleje?

Két esetet elmesélek. Egyházi delegáltként – tehát nem választott képviselőként – tagja voltam a rendszerváltás előtti utolsó parlamentnek. Az Országgyűlésben egy holokausztmegemlékezésen szóvá tettem, hogy miért tűrik a futballpályák lelátóin gyakran hallható zsidózást. Majd azt a javasoltam, hogy a Magyar Népköztársaságnak végre föl kellene vennie a diplomáciai kapcsolatot Izraellel. Drámai pillanat volt, először néma csönd támadt, majd kitört a taps. Az idő engem igazolt: alig pár hónappal később Magyarország fölvette a diplomáciai kapcsolatot Izraellel.

Egy másik „szomorú emlékem” az, amikor rabbiként megszólítottam, és a Parlamentben állást kellett foglalom abban a kérdésben, hogy a zsidóság vallás vagy nemzetiség. Akkor is azt mondtam, amit ma vallok: mindenki döntse el maga, hogy a saját zsidósága minnek tekintje s hogyan éli meg! Legyen ez mindenkinek a szuverén döntési joga. Ebből a mondatból botrány lett, azt kifogásolták, én hogyan merészelem a zsidóságot nemcsak vallásnak, hanem nemzetiiségnek is tekinteni. A beszédem miatt a MIOK akkori vezetése összehívott ellenem egy közgyűlést a Síp utcai Díszteremben, ahol felszólítottak, hogy vonjam vissza a mondataimat, és mondjak le. Szót kértem, amit az elnökség nem adott meg. Ekkor a közgyűléshez fordultam, hogy beszélhesek. Megadjuk! Megadjuk! Ezt lehetett hallani a teremben, úgy-ahogy szót kaptam, s felolvastam, amit a Parlamentben mondtam. Közöltem, hogy nem vonom vissza a véleményemet, sőt, én voltam az, aki ekkor felszólítottam a MIOK vezetését a lemondásra. Mély csend fogadta a szavaimat. Olyan nehéz pillanat volt, hogy most, lassan harminc évvel a történetek után is kalapál a szívem, amikor erről beszélek. A MIOK akkori teljes vezetése lemondott, és kivonult a teremből.

Azt hiszem, most már értem, hogy miből lett eleje... Mikor költöztek Izraelbe?

1990-ben chanukka ünnepén, a Goldmark Teremben jelentettem be a híveknak, hogy a feleségemmel és tizenéves kisleányommal kiköltözzünk Izraelbe (a lányom már a Jeruzsálemi Héber Egyetemen tanult). Sikerről úgy időzítettünk az utazást, hogy „le ne késsük” az Öböl-háborút... 1990. december végén mentünk ki Erechbe, és 1991 januárjában kitört a háború. Éjjel röpködtek a SCUD-rakéták, az egyik gyermekem azért zo-

kogott, hogy menjünk vissza Pestre, a másik meg azért könyörgött, hogy maradjunk, hiszen zsidók vagyunk, nem félnünk. Nehéz éjszaka volt, de másnap reggel már mind a két gyerek azt mondta, hogy maradjunk. A háború kellős közepén úgy döntöttünk, hogy felvesszük az izraeli állampolgárságot. Habár 1996-ban visszajöttünk, a mai napig erős, eltéphetetlen érzelmi kötődések fűznek Erechez. Nagyon szeretem, szívből szeretem azt az országot.

Miért jöttek vissza?

Az akkori legmagasabb zsidó egyházi vezetők – dr. Schweitzer József főrabbi, dr. Feldmájér Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, dr. Korn József alelnök – kijöttek hozzánk Izraelbe, s megkértek arra, bonyolítsam le a pesti rabbiképző akkreditálását, hogy az új törvényi feltételek között tovább működhessen egyházi felsőoktatási intézményként, egyetemként. Érdekelte a kihívás, és elkezdtem a munkát, majd 2000-ben meg is történt az ORZSE teljes körű akkreditálása. A munkatársaimmal új szakokat indítottunk, új szakembereket hívtunk az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemre. Időközben alapítottunk Doktori Iskolát, nyelvi lektorátust, s egy olyan nyelvvizsgaközpontot, ahol bibliai, azaz klasszikus és modern héber nyelvből is lehet államilag elismert nyelvvizsgát tenni. Két évvel ezelőtt újra megtörtént az egyetem teljes körű akkreditálása, amely 2020-ig érvényes. Két évre jöttem vissza, ebből lett huszonkét év. S mint azt ön is bizonyára tudja, ez az utolsó rektori évem, nem pályázom a következő ciklusra. Ha Isten segít, jövőre betöltöm a hetvenedik életévetem, s gyakorló rabbiként dolgozom, szolgálok tovább. Ha az ORZSE új vezetése számít rám, akkor szívesen tartok még órákat az egyetemen.

Végül beszéljünk pár szót a rabbi hivatásról! Rektor úr szerint milyen az igazán jó rabbi?

Attól függ, hogy milyen korban élünk. A neológ rabbi érzékeny a világ változásaira. Más feladatai is vannak, mint századokkal, vagy akár évtizedekkel ezelőtt. Ma egy neológ rabbi nemcsak a Szentírásban, a Talmudban, a háláchában jártas vezető, hanem közvetlen stílusú szónok, pedagógus is. Báál tfilá, azaz előimádkozó és báál koré, azaz tóraolvasó. Közösségszervező és érzékeny szociális munkás, aki nemcsak a felnőttel ért szót, de a gyerekek nyelvét is beszéli. Jól kommunikál, jártas az internet világában, nyitott a társadalmi kérdésekre és részt vesz a felekezeti közösségi párbeszédben. A modern világra nyitottan kell élni, de őrizni kell az ősi hagyományokat!

Kácsor Zsolt / māsizisz.hu

MEGHÍVÓ

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
tisztelettel meghívja Önt
a 2018. január 21-én (vasárnap, 5778. svát 5.) 10.00 órakor
(a Budapest VII., Síp u. 12. sz. alatti Díszteremben)
tartandó közgyűlésére.

Napirend:

Nyitóima

1. Alapszabály módosítása, vita és határozathozatal (előadó: dr. Rosta Márton)
2. Választási Szabályzat módosítása, vita és határozathozatal (előadó: dr. Rosta Márton)
3. Pótválasztás 3 (három) számvevő és számvizsgáló bizottsági helyre
4. Különfélék

Záróima

Hittestvéri üdvözléssel:

Heisler András
elnök

dr. Kunos Péter
ügyvezető igazgató

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség
a budapesti gettó felszabadításának 73. évfordulója
alkalmából
megemlékezést tart
2018. január 18-án (csütörtökön) 10 órakor
a Dohány utcai zsinagógában

Elnöki megemlékezés: Ács Tamás
Beszédet mond: Tarlós István főpolgármester
Heisler András, a Mázsizisz elnöke
Fröhlich Róbert országos főrabbi
Énekel: Fekete László főkántor

A kegyeletes megemlékezésre, mely a Wesselényi utcában található felszabadítási emléktábla megkoszorúzásával zárul, tisztelettel meghívjuk.

Ács Tamás
elnök

Kunos Péter
ügyvezető igazgató

Felhívjuk férfi résztvevőink figyelmét, hogy a megemlékezésen fejfédő viselése szükséges.

MAGÁN- NYOMOZÁS FELSŐFOKON!

* * *

KOBA
DETEKTÍV-
IRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

Se szeri, se száma chanukka 2017/5778

Amint a címből is kiderül, közel 70 éves rekordot döntött a csoda megünneplésének száma. Ebbe nem számoltuk bele a „magánchanukkákat”, viszont benne vannak azok az események, amelyek finoman szólva távol állnak a zsinagógai szokásoktól. Azaz a skála az ortodoxtól... az ökumenéig terjed.

Zugló, Bethlen, Lágymányos és Hunyadi

Négy zsinagógakörzet hívei, négy rabbi (Kardos Péter, Deutsch Péter, Radnóti Zoltán és Fináli Gábor) együtt, egy helyen ünnepelte chanuk-

ízeltől a Zsé kategória címen repertoáron lévő előadásukból.

A délután következő eseménye a Béjn Hájáim együttes fellépése volt, énekesként közreműködött Fináli Gábor rabbi, Klavanszkij Anatolij kántor és Ledinger Carmen, vendégként pedig Fenyő Fruzsina (jazz, blues saját szám is) lépett fel. A zenekarban Fekete Tamás (zeneszerző, zenekarvezető, gitár), Haulik Emese (hegedű), Kováts József (brácsa), Kováts Miron (cselló), Haász Veronika (zongora), Szendőfi Balázs (basszusgitár) és Schafarek József (dob) játszott. Az elhangzó számokhoz összekötő szöveget Fináli Gábor rabbi mondott.

Kardos Péter

Szentgyörgyi Ákos fotói

ka hatodik napját. A helyszín a Columbus utcai Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola vélhetően koncertterme volt, praktikusan kialakított nézőtérral és jó akusztikával.

A közel kétszáz nézőt befogadó helyiség már jóval a kezdés előtt megtelt. Kiss Henriett Mazsihisz-alelnök üdvözölte a közönséget, s a mindaddig egyedülállónak tekinthető eseményt. Mint mondta, egy igazi zsidó viccet szeretett volna mesélni, de olyat nem talált, ahol „Négy rabbi utazik a vonaton...”

Radnóti Zoltán főrabbi mincha imája után Kardos Péter rabbi rövid beszédet mondott, majd meggyújtotta a hat gyertya egyikét. Üdvözlésként egy soknyelvű ünnepi jókívánság hangzott el, majd szólt a Hillél-, illetve Sámánj-féle gyújtási sorrendről. A „látni és láttatni, áldással vagy anélkül” gondolatok is értelmet nyertek általa.

Chaim Stern vendégkántortól hallhattuk a hagyományos áldásokat, s a résztvevők is kedvet kaptak a közös énekléshez.

Radnóti Zoltán, a Rabbiság vezetője az ünnep törvényeiről, imabetoldásról adott magyarázatot. Ennek kapcsán kijelentette: minden ember feltehet önmagának is olyan kérdéseket, melyek a történelem során válasz nélkül maradtak. A főrabbi fontosnak tartotta: Ismerjük meg ünnepeinket, szerezzünk minél több ismereteket, tanuljunk, és forduljunk bizalommal a rabbikhoz.

Ezek után következett a valóban igényesen összeállított műsor, először a Gólem Színház vezetője, Borgula András konferálta be rövid programjukat: Három színész, három rövid jelenet (kiejtési variációk a zsidó szóra, a maceszgombóc és a „vérzsidó”),

A közel két óra során többek közt az Ávinu Málkenu ima, chanukkai vers, a könnyebb műfajban az Ó, Bajadérom, a Halleluja, befejezésként pedig a békehimnusza, az Ose Shalom hangzott fel.

A nézőtérren a szemek csillogtak, az éneklésbe bevont közönség lelkesedése feledhetetlen volt. Többször is hatalmas tapsviharral ajándékozták meg a művészeket.

A rendezvény befejezésékként fánkkóstolásra, beszélgetésre hívtuk meg a jelenlévőket. Az előző évben a megmaradt fánkot vittük el a város több intézményébe. Most úgy gondoltuk, ha adni akarunk, akkor azt az ünnep első napján tegyük meg. A Gyermekotthon kis lakóit és a Hajléktalanszállón élő családokat ajándékoztuk meg a frissen sült fánkkal. A Pszichiátriai Intézetet betegeivel beszélgettünk az ünnepéről, közben látszott, hogy mennyire örülnek a meglepetésnek. Szinte pillanatok alatt üres lett a sok papírtábla és a lekvárosüveg. Minket pedig jó érzéssel töltött el, hogy nem múlt el az a nap sem jó cselekedet nélkül.

Virágh Judit

Heisler András beszéde

Chanukka. Ez az egyetlen ünnepünk, amely nem a Biblia elbeszéléséből ered. Posztbiblikus ünnep. Az egyetlen, amely hadi eseményt örökít meg: ez az az ünnep, amely – Herman Wook szavai szerint – leginkább hídnak tekinthető az ősi zsidóság és a modern világunk között. De nemcsak időben áll a legközelebb hozzánk, hanem egy olyan váltságshelyzetről szól, amely mindnyájunk számára ismerős.

Antiókhosz Epiphanész, a szeleukida király, erővel akarta görögösíteni Júdeát, abból kiindulva, hogy az uralkodó nézetekhez nem alkalmazkodó vallásos nonkonformisták veszélyeztetik az államot. I. e. 168-ban bálványt állítottak fel a jeruzsálemi Szentélyben, megszenteltelenítve azt, majd a király jó pénzért eladta a zsidó főpapi (kohén gádol) tisztséget olyan zsidóknak, akik behódoltak a hellenizmusnak. Mert akkor is, később is lehetett a történelemben olyan zsidó papokat találni, akik féktelen szervilizmussal Salamon Szentélyének udvarán a görög isten számára hajlandók voltak akár disznót is áldozni.

Antiókhosz fejvesztés terhe mellett egész Júdea területén megtiltotta a Biblia tanítását és a fiúk körülményét. Hadserege az országot járta, a lakosság intézkedéseiket a félelmetől bénultan, ellenállás nélkül fogadta. Az áttörés akkor következett be, amikor a papi Hasmoneus családból származó, idős Mátitjáhu Modiinben (Jeruzsálem mellett) megtagadta az idegen istenek előtti áldozást, és saját kezével ölte meg azt a zsidó embert, aki vállalkozott helyette a disznó leölésére. Öt fiával emenekült a hegyekbe, és lázadást szerveztek, amely három év alatt kiűzte a görögöket Júdeából.

I. e. 165-ben, kiszlév hónap 25-én Juda Makkabi vezetésével aztán visszafoglalták a Templomot. Megkezdődött a nyolc napon át tartó újjáavatási ceremónia. Maga a szó, chanukka, felavatást jelent.

Chanukka nyolcnapos ünnepe során két csodáról emlékezünk meg. Egyrészt arról, hogy egy rosszul felszerelt, kicsiny létszámú zsidó csapat sikeresen tudott szembeszállni egy birodalom hadseregével. Mert a szabadság sokszor nem a külső feltételeken múlik, hanem belül, a lelkekben dől el. Olvastuk mi az Egri csillagokat is, „a vár ereje nem a falakban vagyon”. Istenünk a szabadság Istene. Tőle tudjuk, hogy nincs semmi, ami az emberi életben megváltoztathatatlanná lenne. A Makkabeusok előnye ellenfeleikkel szemben pontosan ez a tudás, ennek ismerete volt.

A másik csoda, hogy a visszafoglalt Szentélyben nyolc napon át égett az egyetlen napra elegendő olaj. Pont annyi ideig, amennyi az új, kóser olaj előállításának technológiai ideje.

De nem csak az olaj, a lélek kifosztásának sincs olyan stádiuma, amelyből ne maradna vissza mindig valami, valami, ami érintetlen, valami, ami tiszta, és valami, ami még nem veszett el. Egyetlen napra elegendő olaj, vagy talán a megalázott zsidó büszkeség maradványa. Ezt a büszkeséget kell megőriznünk magunkban ma is, hogy Isten csodája újra fellobbanthassa a lángot. Ez a büszkeség az, amitől semmiért, sem aranyért, sem házért, sem hatalomért nem szabad megválnunk, mert ha megválnunk tőle, az a láng kioltásához vezet.

Chanukka ünnepe idején így a múlt emléke a jövő ígéretévé válik. A zsidó nép titka talán éppen az, hogy az emlékezetet képes volt a jövő szolgálataba állítani. Szabad nép lettünk az országunkban és annak fővárosában, Jeruzsálemben. Izrael éppen 70 éve újra él, mert a zsidó nép képes volt rá, hogy az emlékezetet, amely megtartotta, újra a reménybe fordítsa. Az egykori brit főrabbi, Jonathan Sacks mondta: „a zsidó nép tartotta életben a reményt

és a remény tartotta életben a zsidó népet”. Nem véletlen, hogy Izrael államának himnusza a Hatikva lett, ami – mint tudjuk – maga a Remény.

Szeged

Több mint hetvenen vettek részt a chanukka harmadik napján megtartott istentiszteletünkön, az azt követő vacsorán, illetve a Docpiano Band együttes koncertjén. Az első gyertyát az istentiszteletet vezető Schwarzcz Péter rabbihelyettes, majd a következőket a hitközség elnöke, alelnöke és vezetőségi tagja gyújtották meg. Az együttes műsora nem nélkülözte a hagyományos zsidó dallamokat, de a modern zenei világ számátlan alkotását sem. Az ízeltes kóser vacsorát tagjaink befizetése alapján a szociális otthon konyhája biztosította. A vendégek között több olyan hitközségi tagunk is megjelent, aki egyébként nem tartozik a vallásos zsidóság körébe.

L. A.

MTK

A Maccabi Európa Játékok rendezvényorozatának részeként, chanukka ötödik napján először Deutsch Péter, a Bethlen téri zsinagóga rabbija mondta el gondolatait az ünnepéről, és örömét fejezte ki, hogy az Új Hidegkuti Nándor Stadion előtti, lassan-lassan hagyománygyógyító gyertyagyújtás mennyire fontos a szurkolók, szimpatizánsok számára. Beszélt a Makkabeusoknak a szíriai görögök feletti győzelméről, a jeruzsálemi Szentély megtisztításáról és újraavatásáról, valamint a nyolc napon át égő méces csodájáról, és annak lehetőségéről, hogy ma már bátran ünnepelehetünk.

Ezután a vendégek az izraeli kántorral közösen énekeltek el a Máoz cur című dalt, közben Teddy Poplinger izraeli konzul, Deutsch Tamás, az MTK Budapest elnöke, Deutsch Péter, az MTK Budapest ügyvezető elnöke, Stern Péter, az MTK Baráti Kör elnöke, az EMG

(Folytatás a 4. oldalon)

Radnóti Zoltán

Se szeri, se száma chanukka 2017/5778

(Folytatás a 3. oldalról)

2019 Sport Szervező Kft. cégvezetője, Sterck Laura Maccabi Világjátékokat nyert karatéka és Jusztin Ádám, a Maccabi VAC elnöke gyújtott gyertyát.

A vendégek jólétéről az MTK Baráti Kör teával és fánkkal gondoskodott, míg a jó hangulatot Lamm Dávid és Pandzarisz Dina muzsikája garantálta.

Európai Maccabi Szövetség

Fináli Gábor

Győr

A városban két alkalommal is volt ünnepség. Mindkettőt annak az Öt Templom Fesztiválnak a keretében rendezték meg, amelyet Magyarországról elsőként választottak az európai fesztiválok közé 2017-ben. Az első napon meggyújtott láng jelentőségét az adta, hogy először lobbant fel chanukkai mécses az evangélikus templom falai között, ahol több mint hatszáz ember hallgatta végig a rabbi beszédét és az előimádkozó kántor énekét. Ezután a Budapest Klezmer Band és a Budapest Bár adott közös koncertet.

A második ünnepséget a hatodik nap estéjén már a zsinagógában tartották, szintén telt házzal. A gyertyákat a társaságvezető gyújtotta meg. Az áldást és a beszédet itt is Totha Péter Joel főrabbi és Dévényi Dávid előimádkozó és kántor adta elő.

Kiemelkedő esemény volt még, hogy emléklapot kapott Borsa Katától és Pál Kálmántól, az Öt Templom Fesztivál vezetőitől és létrehozóitól Villányi Tibor, a hitközség elnöke, aki szerényen csak azt mondta az átvétel után, hogy „ezt nem én kaptam, hanem a Győri Zsidó Hitközség”.

Ezután leleplezték a győri zsinagóga Alexovics László által készített makettjét, mely a Menházba kerül, és ott a múzeum kiállítótermében tekinthetik meg az érdeklődők.

Az este további részében a Pressburger Klezmer Band, az első szlovák klezmerzenekar adott koncertet, majd a hagyományos közös fánkevéssel zárult a nap.

Mindenkinek köszöni a kedves részvételt a győri hitközség.

Gyöngyös

Különlegesre és egyedire hangolt ünnepet tartott a Gyöngyösi Status Quo Zsidó Hitközség. Különlegessé-

ge a gyertyát meggyújtók, egyedisége a jelenlévők személyében testesült meg.

A fény ünnepét köszöntő hitközség elnöke, Weisz Péter ezúttal Kocsis Fülöp görög katolikus püspököt, Juhász Ferenc katolikus plébánost, Darvas István rabbit, dr. Assani Omár muszlim orvost, Hiesz György polgármestert, dr. Tatár László alpolgármestert és a hitközség legidősebb tagját, Vértes Györgyöt kérte fel a

merőbb dala, a Máoz cur tartalmi gazdagságára mutatott rá, saját nyersfordításával is érzékeltette, hogy a 13. században íródott vallási költeményben hogyan jelennek meg a zsidó nép különböző korszakai és megváltás eszméje. Második gondolatként a gyertyagyújtás rendjének kialakulását ismertette a Második Szentély pusztulása után élt két tóratudós, Hillél és Sámáj vitái alapján.

Ezután került sor a gyertyagyújtás liturgiájára. A lángokat Herz György lobbantotta fel, majd pedig elhangzott a Máoz cur. Ezt követte Raáb Gábor és Tóth-Takáts Judit hatalmas sikert arató műsora, amelynek során chanukkai, jiddis, héber és olasz dalok hangoztak el, továbbá zongoraszólót is hallhatott a közönség Fanny Mendelssohn és Ernest Bloch darabjaiból.

A hitközség ünnepi ebéddel látta vendégül a közösséget, a gyermekeket pedig gazdagon megajándékozta. A hagyományos fánk most is mindenkinek nagyon ízlett.

Bódi Tóth Elemér

Göteborg

Néhány héttel a zsinagóga elleni Molotov-koktélos támadás után szabadteri ünnepséget tartottak a második legnagyobb svéd városban. Tudósítónk, Kádár Péter jelenti.

A város közepén, a Götaplatsenon több száz ember jelenlétében gyújtották meg az első gyertyát. Ez alkalomból a szociáldemokrata polgármester és a polgári pártok képviselői szolidaritásukat fejezték ki a hitközséggel, s keményen elítélték a különböző antiszemita jelenségeket Svédországban. Megígérték, hogy a jövőben is harcolni fognak az antiszemitizmus ellen. Egy rendőrautó, két, birkózóra emlékeztető egyenruhás rendőr és több civil biztonsági ember vigyázott ránk. Röviden: szép ünnepség volt, minden zavaró momentum nélkül.

Hát így vagyunk most Sverigében.

Pécs

Az első nap közös gyertyagyújtására a hitközség szeretetthonában került sor, az ott lakók, a nehezen mozgó betegek öröme. A hagyományos közösségi gyertyagyújtásra a hatodik napon, a hitközség székházának nagyertermébe hívták meg a hittestvéreket, vendégeket.

Sajnos az est hangulata szomorú volt, mert a váratlanul elhunyt alelnökökről emlékeztek meg. Amikor Schönberger András főrabbi az ünnep hagyományairól szólt, nem mulasztotta el felidézni dr. Stark András tiszteletre méltó, felejthetetlen életútját. A hat gyertyát az ifjú Goldmann Fanni gyújtotta meg.

A hitközség 2016-ban az egykori pécsi főrabbi emlékére Schweitzer József-díjat alapított, melyet minden évben két személy kaphat meg a zsidóság élete különböző területeinek kutatásáért, a vallásosság vállalásának segítéséért, a közösségek összetartásának erősítéséért. Az díj alapítóinak ja-

Deutsch Péter

vaslatára 2017-ben, a chanukka ünnepevel egybekötve, elsőként Weisz Jenőné vehette az Emléklakettet, aki többek között hosszú évekig a Nőtagozat vezetője volt. Posztumusz kitüntetést kapott a több éve elhunyt Radnóti Ilona történész, különösen a pécsi zsidóság történetének kutatásáért, eredményes publikációkért, előadásokért.

Mitzki Ervin

Dél-Pest

A körzet ez évben bérelt helyszínen, az erzsébeti zeneiskolában tartotta ünnepségét.

A zsúfolásig megtelt, szépen feldíszített teremben a műsorvezető köszöntötte mindhárom önkormányzat alpolgármesterét, valamint azokat a helyhatósági képviselőket, akik családjukkal együtt részt vettek az eseményen.

Üdvözölte Totha Péter Joel főrabbit és Sáfrány Dávid előimádkozó kántort, majd a hitközség elnökének adta át a szót. Kerényiné Rippner Zsuzsa felkérte a rabbit és a kántort a hagyományos gyertyagyújtásra. Az áldások elhangzása után az első lángot Ábel Attila csepeli, a másodikikat Nemes László erzsébeti, a harmadikat Weinmann Antal soroksári alpolgármester lobbantotta fel, majd a kile tagjai közül a negyediket Kőszegi La-

jos, az ötödiket pedig Jung Tamás és kislánya, Jung Berci.

Utolsóként dr. Csillag János, a közösség alapító tagja gyújtotta meg a lángot. Nem véletlenül. Ugyanis az idén is átadásra került a „Segítő Kezek Kerényi András” díj, amelyet a közösségért dolgozó emberek részére adományoz a közösség vezetősége. Ebben az évben ezt a megtisztelő címet dr. Csillag János kapta, aki barátjával, Gönci Gáborral az erzsébeti temetőben gondozza és állítja helyre a sírokat, valamint nyilvántartásba veszi az elhunytakat. Ezzel, a hiányzó nyilvántartások pótlásával, felbecsülhetetlen munkát végez.

Ezután Totha Péter Joel tartotta meg beszédét, amelyben az ünnepről és a hozzá kapcsolódó gondolatairól szólt.

A szünetben a hagyományos fánkkal és borral, üdítővel vendégelték meg a közönséget.

Bíró Eszter sajnos betegség miatt nem tudott eljönni, viszont a helyette fellépő Jazzreal együttes tagjai, Kalmár Panni és Jáger András chanukkai dalokkal, ismert izraeli és szefárd dallamokkal énekeltették meg és készítették ütemes tapsolásra a jelenlévőket.

Összességében elmondható, hogy méltó keretek között és ragyogó hangulatban ünnepelt a körzet.

Mindenkinek köszönik a részvételt.

Meghívó Invitation

az Élet Menete nemzetközi szervezetének kiállítás megnyitójára, az ENSZ holokauszt emléknapja alkalmából.

March of the Living International and March of the Living Hungary cordially invite you to the opening of the March of the Living Exhibition on the occasion of the International Holocaust Remembrance Day.

2018. január 25.
csütörtök 11.00

Dohány utcai zsinagóga sírkertje
(bejárat a főbejáraton)

25 January 2018
Thursday, 11:00 a.m.

Cemetery of the Dohány Synagogue
(entry through the main entrance)

30

70

DÍSZVENDÉG/GUEST OF HONOR:
Aharon Tamir a nemzetközi Élet Menete főigazgatója
Aharon Tamir, Deputy World Chairman, International March of The Living, General Director, March of The Living Projects

FELSZÓLALÁJNYE SPEAKERS:
Dr. Frölich Róbert országos főrabbi
Dr. Frölich Róbert, Chief Rabbi of Hungary
Dr. Latorcai Csaba Miniszterelnökség, helyettes államtitkár
Dr. Latorcai Csaba, Prime Minister's Office, Deputy State Secretary

KÖZREMŰKÖDŐK/MUSICAL PERFORMANCE BY:
Mága Zoltán hegedűművész
Mága Zoltán, violinist

Részvételi szándékukat az rsvp@eletmenete.hu címre kérjük jelezni.
R.S.V.P. at rsvp@eletmenete.hu

IZRAELI SZÍNES

„Emlék-Bábel” egy kisfiú emlékére

A világ legmagasabb, 36 méteres Lego-tornyát építették fel Tel-Avivban.

Az izraeli nagyvárosban a több mint félmillió építőlemből álló toronnyal tisztelegnek egy 2014-ben rákbetegségben meghalt nyolcéves kisfiú, *Omer Szajag* előtt, aki betegsége alatt Lego-kockákkal játszott – írja az MTI.

A Rabin téren, a polgármesteri hivatal előtt áll az építmény, amellyel a város szeretne bekerülni a Guinness-világrekordok közé. A Guinness ellenőrei nem voltak jelen a két hétig tartó „építkezésnél”, így a világrekord csak utólag nyerhet hivatalos elismerést.

Az eddigi legmagasabb, 35,05 méteres Lego-tornyot a dán játékgár olaszországi fiókja emelte 2015-ben a milánói vilákiállításra.

Az Omer-torony felállítását a gyermek egykori óvodája kezdeményezte, az építőelemeket zömében magánzemélyek és cégek adományozták, egy részét közpénzből vásárolta az önkormányzat.

Efrájim Kishon életéről készítették filmet

Efrájim Kishon (Kishont Ferenc) író, rendező életét mutatja be egy Izraelben készült, részben animációs dokumentumfilm, melyet először a Jeruzsálemi Zsidó Filmfesztiválon mutattak be.

Efrájim Kishon Budapesten született Hoffmann Ferenc néven, majd magyarosítás után vette fel a Kishont Ferenc nevet. Miután túlélte a holokausztot, 1949-ben kivándorolt Izraelbe, ahol a fiatal ország egyik legmeghatározóbb alkotója lett, aki írásain keresztül formálta az izraeliek látásmódját.

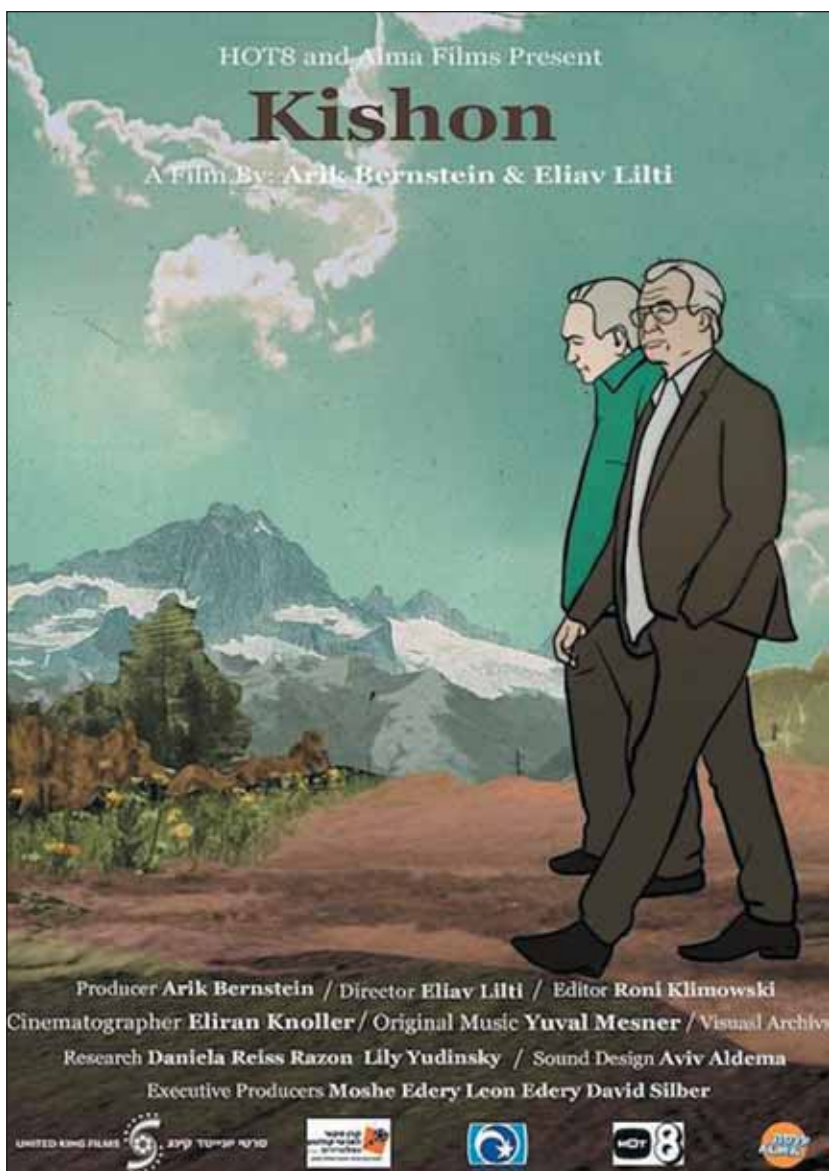
50 éves írói munkássága alatt Kishon több tucat satirikus cikket, könyvet, színdarabot és forgatókönyvet írt. Művei milliós példányszámban keltek el, kétszer jelölték Oscar-díjra, és kétszer nyert Golden Globe-díjat. A saját életrajzát azon-

ban soha nem sikerült megírnia, ezért 70 éves korában felkérte Jaron London izraeli újságíró, hogy segítsen neki élete történetének feltérképezésében.

A Kishon című film ezeket a beszélgetéseket eleveníti fel, az író pedig animáció segítségével „keltik életre”. A dokumentumfilmben láthatók még archív képek, többek között Budapestről a második világháború idejéről, de Kishon privát házi videóiból is válogattak ritka felvételeket a film készítői.

A film eredetileg egy háromrészes sorozatnak készült a HOTS izraeli tévécsatorna számára, ebből lett végül egy egész estés dokumentumfilm, amelyet először a Jeruzsálemi Zsidó Filmfesztiválon mutattak be.

Kibic

Újabb terror-alagút Gázából

A Kol Jiszráél, az Izraeli Rádió közölte: egy hónapon belül a második terror célú alagutat fedezték fel. Bejárata a Gázai övezetben, az izraeli határtól egy kilométerre, álcázott kijárata a határ innenső oldalától néhány száz méterre volt, nem messze egy katonai bázistól.

A második alagút felfedezése is egy újfajta módszerrel sikerült, amelynek részletei katonai titoknak minősülnek.

Az alagutat a Hamász a legújabb technológiák bevetésével készítette. Költségei igen borsosak lehetnek.

A Cánhál, az Izraeli Hadsereg műszaki egységei már hetekkel ezelőtt felfedezték, de mielőtt most eltorlaszolták volna, alaposan tanulmányozták, anélkül, hogy a Hamász erről tudomást szerzett volna.

A közlés a „nitrelu” (semlegesítették) szóval él, vagyis nem történt berobbanás, és most – ellentétben a legutóbbival – nem voltak sem halottak, sem sebesültek a másik oldalon.

Halmos László

Karrierista kémeket keresnek

Ezentúl a Facebookon is tobozozza új alkalmazottait a Moszad – írja az izraeli miniszterelnöki hivatal közleményére hivatkozva az MTI.

„Ha izgalmas karrierváltást keres, ha mindig erről álmodott, de sosem mert megpróbálni. Magasan kvalifikált embereket keresünk” – hirdeti a kíváncsi izraelieknek a Moszad új Facebook-oldalán.

Noha konkrét állásajánlatok nem szerepelnek, de az egyik bejegyzés videója egy titokzatos drón, öltönyös emberek, irodák, liftek, kávéházak és repülőgépek is vannak, vagyis mindaz, ami egy ügynökről a kívülállók eszébe juthat.

A titkosszolgálat úgy véli, a Facebookon közzétett hirdetés hatékonyabb munkaerő-toborzást és a lakossághoz való könnyebb hozzáférést tesz lehetővé. A honlapjukon már korábban is meghirdettek állásokat számos nyelven, de a Facebook bevetésével reményeik szerint szélesebb közönséghez juthatnak el, mert az emberek a közösségi médiában továbbadják egymásnak az ott látott érdekesebb dolgokat.

A Moszad állítása szerint különleges feladatok, hírszerzési, technológiai, számítástechnikai, gazdasági és logisztikai állások várják betöltőjüket. A hírszerző ügynökség azt is hangsúlyozta, hogy mind a férfiak, mind a nők számára megfelelő pozíciókat kínál, vannak munkái diákoknak, fogyatékkal élőknek, és külföldön állást keresőknek is.

A Times of Israel című angol nyelvű honlap azt írja, a Moszad a közelmúltban számos állást hirdetett meg, többek között olyan elvárásokkal, hogy „humoros, spontán és optimista legyen a jelölt”, bőrmunkákhoz értő kézművest is kerestek, könyvelőt „szokatlan terepmunkához”, valamint egy asztalos szakembert.

A régészek is meglepődtek

Mozaikpadlókkal és importált márvánnyal díszített, 1500 éves kolostor maradványait tárták fel a régészek Izraelben, a Jeruzsálemtől nyugatra lévő Bét Semes városban zajló nagyszabású ásatási munkálatok során – közölte az MTI.

„Igencsak meglepett bennünket a maradványok különösen jó állapota és a lelet gazdagsága” – mondta *Benjamin Sztorcson*, az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) irányításával zajló munkálatok vezetője.

A szakember hozzátette, hogy az annak idején valószínűleg szerzetesi épület-együttesként szolgáló komplexumban talált tárgyak alapján a terület fontos, feltehetőleg központi szerepet játszott a júdeai hegyek és a parti síkság közötti régióba érkező hajdani zarándokok életében.

„Az ásatáson hatalmas kőfalak romjaira és a kolostorépítészet számos jellegzetességére, köztük egy keresztkkel díszített márványoszlop-talapzatra és márvány ablakrácsosatra bukkantunk” – mondta Sztorcson, hozzátéve, hogy a márványelemek a mai Törökország területéről érkeztek.

A helyiségek egyikében egy madarakat, leveleket és gránátalmákat ábrázoló gyönyörű mozaikpadlót is találtak a régészek. A szakember szerint a térség több régi templomot és kolostort is rejt, de ilyen kitűnő állapotban fennmaradt épülettel még nem találkoztak.

A régészeti hatóság szerint mostanáig csupán a kolostor egy kis részét tárták fel. Az épületegyüttest a 7. században hagyhatták el lakói, nem tudni, hogy miért. A nyáron megkezdett ásatási munkálatokban eddig több mint ezer – többségükben iskolából vagy katonai előképzéssel foglalkozó szervezetekből érkezett – tizenéves is részt vett.

Izrael bojkottot hirdetett az Osztrák Szabadságpárttal szemben

Izrael bojkottálni fogja az általa szélsőségesen jobboldalinak tartott Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) minisztereit, és csak minisztériumuk szakmai vezetésével tart fenn kapcsolatot – jelentette a Háárec című újság honlapja, miután Bécsben hivatalba lépett az Osztrák Néppárt (ÖVP) és az FPÖ koalíciós kormánya.

minisztérium szorgalmazta a döntést, miközben a miniszterelnöki hivatal hajlamos volt elfogadni az FPÖ nyilatkozatát antiszemita gyökereinek elvetéséről.

Amikor a Szabadságpárt 2000-ben először került kormányra, akkor Izrael határozott elutasítással válaszolt: visszahívta Bécsből nagykövétét, és

Strache látogatása a Jad Vasemben

„Ezen a ponton Izrael a szakmai vezetéssel tart fenn munkakapcsolatot azokban a minisztériumokban, amelyek élén az Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) képviselője áll” – hangoztatta a külügyminisztérium közleményében. „Izrael hangsúlyozni kívánja teljes elkötelezettségét az antiszemitizmus elleni harcban és a holokauszt emlékének megőrzésében” – tették hozzá.

Izrael közvetlen kapcsolatot tart fenn *Sebastian Kurz* kancellárral, az ÖVP elnökével, és arra utasították *Juvál Rotemet*, a külügyminisztérium igazgatóját, hogy dolgozzon ki hivatalos álláspontot Izrael jövőbeli viselkedéséről az új osztrák kormánnyal.

A bojkottot időlegesen határozták meg arra az időszakra, amíg kialakítják a követendő hivatalos magatartást. A Háárec értesítése szerint a külügy-

alacsonyabb szintre helyezte a két ország közötti diplomáciai kapcsolatot. *Heinz-Christian Strache*, az FPÖ jelenlegi vezetője egy alkalommal antiszemita politikai karikatúrát tett közzé a Facebookon, és egy náci felhangozó kampányozlogent is megosztott. Ugyanakkor az utóbbi években Izrael barátjaként mutatkozik, megígérte az osztrák nagykövetség Jeruzsálembé költöztetését, és támogatja az izraeli telepesek építkezéseit Ciszjordániában.

Az elmúlt években legalább háromszor járt Izraelben, találkozott a kormányzó jobboldali Likud párt vezetőivel, és ellátogatott a Jad Vasem Holokauszt Múzeumba. Legutóbbi látogatása során *Simon Peresz* korábbi államelnök mégsem fogadta a külügyminisztérium ajánlása alapján.

atv.hu/MTI

Heisler András emlékbeszéde egy német katonai temetőben

Közélt az év vége, az elengedés és a felkészülés ideje, és nekem is eszembe jutottak a legfontosabb dolgok, amelyek az esztendő során történtek velem, például a német nemzeti gyásznap, amikor felszóltam a budaörsi német katonai temetőben a Mazsihisz elnökeként. Szeretném most Önökkel is megosztani, amit akkor mondtam a béke reményében, boldog új évet kívánva.

Azon a reggelen megcsókolt kilencvenéves édesanyám. Az az aszszony, akit 1944. június 6-án, tizenkilenc évesen Horthy Miklós csendőrsége deportált a Harmadik Birodalomba. A célállomás Auschwitz-Birkenau volt, ahol édesanyját – az én nagymamát – azonnal a gázba vitték.

Azon a reggelen, amikor Merkel asszony 2015-ben meglátogott bennünket, a Mazsihiszt, édesanyám azal engedett el a találkozóra, hogy büszke, amiért a modern Németország kancellárját fogadom.

S azon a napon, amikor ezt elmeséltem Merkel asszonynak, ő rám nézett, elgondolkozott, és halkán csak annyit mondott: „A csodák itt kezdődnek.”

S ezen a napon egy magyarországi német katonai temetőben állunk. Azokra a megtevesztett vagy vétlen milliókra gondolunk, akiknek halálát az Európát romba döntő örült diktatúrák okozták. S közben gondolunk azokra, akiket soha nem temethettek el, mert gázzal megfojtották, elégették őket, vagy Pesten belelőtték a zajló Dunába, vagy csak egyszerűen munkaszolgálatként nyomuk veszett.

A zsidó temetési szertartáson az elhunytat egyszerű fehér lepelbe öltöztetik. Mindenkit így temetünk, gyalultatlan fakoporsóban, díszítés nélkül. A halálban, közvetlenül Isten előtt így mind, mind egyenlők vagyunk. Minden temetőben ennek egyetemes bizonyossága ragadja meg az embert: a Père-Lachaise-ben éppúgy, mint a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben, a Kozma utcai zsidó temetőben, vagy akár itt, Budaörsön.

A Nobel-díjas Günter Grass a Hitlerjugend tagja volt. Kamaszként vitték a frontra. A Harmadik Birodalom katonájaként harcolt, majd évtizedeken át dolgozott a szembenezésért. Szembenézett végül saját „náci múltjával” is, és elkezdett írni arról, mit szenvedtek el a németek a Harmadik Birodalom legyőztésekor. Arról írt, hogy a német népek nemcsak ir-

tózatossága van a holokausztban, de fájdalmai is lehetnek. Milliók pusztultak el a hátrországban és a frontokon. S ma már nehéz megállapítani, hogy e temető halottai közül ki volt egy tébolyult rendszer aktív részese, s ki halt meg egyszerű sorozotként, a háború áldozataként. Tudom, a budaörsi katonai temetőben nyugvók más-ként haltak meg, mint az én rokonaim, de az elvesztett szülők, nagyszülők hiánya, a pótolhatatlanság fájdalma, a háborús árvák másodgenerációs nemzedékének szomorúsága mindnyájunk közös osztályrésze lett.

A fájdalmak kibeszélése a soát követő gyászunk egyik legfontosabb eredménye. Günter Grass vagy akár Kertész Imre. Mindketten talán azért is kaptak irodalmi Nobel-díjat, mert segítettek az emberiségnek feldolgozni a feldolgozhatatlant.

A nemzetek közötti megbékélés alapja egymás fájdalmainak elismerése, ami nem jelent relativizálást. **Ezért soha nem szabad elfeledkeznünk a bűnökről és a bűnre uszítókról,** hisz nincs mód megbocsátásunk a meggyilkoltak helyett! Arra azonban van, hogy ebben a temetőben is át-érezzük a zsidó hagyomány tanítását a halottak végső egyenlőségéről. S nem, **soha nem fogjuk a gyilkosokat és áldozataikat együtt siratni!** De aki nem veszi észre, hogy a mai, modern Németország már nem az, ami akkor volt, hibát követ el.

Günter Grass közeli ismerőse, a nagy német kancellár, Willy Brandt a múlt század történelmének egyik legmegindítóbb pillanatában térdre esett a varsói gettó hősei előtt tisztelegve. Én sem személyemben, sem tisztemben nem vagyok hasonlítható még a legtávolabbról sem Willy Brandt-hoz, de az ő gesztusa is vezérelt, amikor zsidó vezetőként eljöttem ebbe a temetőbe. Auschwitzból hazatért anyám engem mindig arra tanított, hogy mi soha nem megyünk Németországba. Hosszú utat járt be, amíg Merkel asszony látogatásakor megcsókolta homlokomat. Nekem is kellett némi bátorság eljutni a budaörsi temetőbe, de segítségemre voltak azok a holokausztúlélők, akik elkísértek és itt vannak velem, segítettek anyám biztatása, Fahidi Éva életszerepével és vezetőrsáim többségének egyetértésével.

A történelem megtanított bennünket arra, hogy nem szabad gyűlölni a másik népet. Se zsidókat, se németeket, se másokat. Kívánom ezért, legyen lelki nyugalom a halottak ma elő leszármazottai, s hozzon békét számukra az, aki békét teremt a magasságokban, és mondjuk mindnyájunk együtt: úgy legyen, ámen.

Magyar Narancs

Új antiszemitizmus terjed Svédországban

Az utóbbi időszakban jelentősen megnőtt a svédországi zsidó lakosság elleni támadások száma, ráadásul ezek az atrocitások egyre erőszakosabbak is: Göteborgban Molotov-koktélokkal dobálták meg a helyi zsinagógát egy chanuknai ünnepség alatt, Malmöben pedig gyújtóbombákat helyeztek el egy zsidó imaház mellett.

A politikusok nagy része még mindig a svéd szélsőjobboldali szervezeteket vonná felelősségre az antiszemita incidensek miatt, azonban Paulina Neuding, a New York

2013-as felmérés szerint az antiszemita incidensek csupán 5%-át hajtották végre szélsőjobboldali egyének. Az atrocitások elkövetői 25%-ban szélsőbaloldaliak, 51%-ban pedig muszlim szélsőségesekhez köthetők. A göteborgi Molotov-koktélós támadás elkövetői újonnan érkezett bevándorlók voltak: két szír és egy palesztin.

Mind a svéd politikusok, mind pedig a svéd sajtó hezitálás nélkül tulajdonítja az antiszemita támadásokat a szélsőjobboldalnak. Neuding úgy gondolja, hogy „a félelem az

Times újságírója szerint a figyelmet más csoportokra kellene szegezni, lehetőleg minél hamarabb.

A Svédországban élő 18 ezer zsidó Neuding szerint sajnos már hozzászokott a göteborgi és a malmöi támadásokhoz hasonló atrocitásokhoz, melyek a Közel-Keleten történő forrongások alatt még nagyobb számban fordulnak elő, a svédországi zsidókra irányítva a gyűlöletet, akiknek az Izraelhez kapcsolódó problémákhoz vajmi kevés közük van.

A legutóbbi támadások két nappal azután történtek, hogy Donald Trump, az Egyesült Államok elnöke úgy döntött, Jeruzsálembet költözteti az amerikai nagykövetséget. A döntés ellen 200-an tiltakoztak Malmöben, a tüntetés antiszemita szívalakokkal és fenyegetésekkel társult.

Számottevő mértékben csökkent az utóbbi időben a helyi zsidó közösség biztonságérzete és valós biztonsága is, melyet különböző intézkedésekkel igyekeznek javítani: a zsinagógákba csak reptéri ellenőrzéshez hasonló folyamat után lehet bejutni, egyes óvodák és iskolák ablakait golyóálló üvegekre cserélték, és fegyveres őrök védik az intézményeket.

Neuding szerint Svédországban az antiszemitizmust történelmileg a szélsőjobboldalhoz kötik, azonban egy

intoleranciával való megbélyegzéstől megbénította Svédország vezetőit abban, hogy hatékonyan fellépjenek a mélyreható intolerancia ellen”.

Stefan Lofven, Svédország miniszterelnöke eleinte nem tett különbséget az antiszemita támadások között, később azonban kénytelen volt beismerni, hogy az elkövetők nagy része a Közel-Keletről érkezett, és úgy gondolja, hogy ezt a tényt hiba lenne elvitatni.

Néhány svéd médium azonban ijeszten cinikusan áll hozzá a témához, megkérdőjelezve a zsidó lakosság biztonságérzetének romlását és felelőleg az Izrael által elkövetett jogtalanságokat – mintha ezekhez köze lenne a helyi, valamint a nyugati zsidóságnak. Neuding szerint sokkal, hogy az újságírók nem ismerik fel mondanivalójuk igencsak erős antiszemita töltetét.

A New York Times újságírója szerint nem lehet tovább halogatni a probléma beismerését és az ellene történő fellépést. Neuding több lépésben igyekszik felvázolni, hogyan lehetne javítani a helyi zsidóság helyzetén, és milyen intézkedések lennének szükségesek a svédországi muszlim extrémizmus visszaszorítására.

Mindenekelőtt fel kell építeni egy átfogó stratégiát a radikális iszlám elleni küzdelemre: el kell ismerni először is, hogy Svédország a Daesh (Iszlám Állam) egyik legfontosabb rekrutációs területe Európában. Létezésüket sokan letagadják, azonban a no-go zónák felett újra létre kell hozni az állami ellenőrzést. Csökkenteni kell azoknak a szélsőséges muszlim imámoknak és szónokoknak a befolyását a fiatal muszlimok és nem muszlimok fölött, akik iszlám fundamentalizmust és holokauszttagadást terjesztenek köreikben. Fel kell ismerni, hogy az adófizetők pénzéből fenntartott valóságos iskolákban gyakran szélsőséges muszlim nézeteket oktatnak. Támogatni kell emellett a zsidó szervezeteket, amelyek a közösség biztonságát gyakran csupán tagdíjjaikból képesek megteremteni.

Neuding viszont figyelmeztet, hogy mindehhez elengedhetetlen beismerni a Svédországban tapasztalható modern antiszemitizmus természetét, amely már nem a szélsőjobboldalban gyökerezik.

Szemlézte: Csepregi Dávid
Danube Institute

Netanjahu: az ENSZ a hazugság háza

Az ENSZ-t a hazugságok házána nevezve, Benjámin Netanjahu miniszterelnök elítélte a Közgyűlés szavazását Jeruzsálem helyzetéről, és kijelentette, hogy a város továbbra is Izrael fővárosa marad, függetlenül attól, mit mond az ENSZ. Megismételte meggyőződését, hogy más országok is követni fogják Washington döntését, és áthelyezik nagykövetségüket a városba.

„Jeruzsálem Izrael fővárosa, függetlenül attól, hogy az ENSZ elismeri-e” – mondta egy új körház felavatásán, Aszodban. „70 évig tartott, amíg az Egyesült Államok hivatalosan elismerte, és évekig fog tartani, amíg az ENSZ is elismeri.”

Az ENSZ Közgyűlése egy olyan határozatról szavazott, amely elítéli az Egyesült Államok bejelentését, amiért elismerte Jeruzsálemet Izrael fővárosaként, és jelezte szándékát a nagykövetség áthelyezéséről Tel-Avivból a szent városba. Annak ellenére, hogy Donald Trump amerikai elnök azzal fenyegetett, hogy csökkenteni fogja a támogatást, amely országoknak nyújtott támogatást, a nagy többség megszavazta. A Közgyűlésben a Biztonsági Tanácstól eltérően egyik tagországnak sincs vétőjoga.

„Izrael Állam elutasítja ezt a szavazást” – mondta Netanjahu.

Néhány nappal korábban az ENSZ Biztonsági Tanácsának 15 tagja közül 14 az állásfoglalás mellett szavazott, ami végül csak az amerikai vétő miatt bukkant meg.

A szavazás előtti időszakban a külföldön állomásozó izraeli diplomaták erőfeszítéseket tettek arra, hogy minél több országot meg tudjanak győzni, hogy szavazzanak a határozat ellen.

„A különböző kontinensekről sok ország hozzáállása Izraelrel kapcsolatban átalakuláson megy keresztül az ENSZ falain kívül, és végül az ENSZ falain belül – a hazugságok házában – is így lesz” – mondta Netanjahu.

A miniszterelnök, aki 1984 és 1988 között Izrael ENSZ-nagyköveteként szolgált, már régóta azzal érvel, hogy Izrael diplomáciai kapcsolatai virágzásnak indultak, köszönhetően a zsidó állam technológiai és biztonsági erejének.

„Jeruzsálem a fővárosunk, folytatjuk az ottani építkezéseket, és az Egyesült Államok vezetésével az országok nagykövetségei Jeruzsálembé fognak költözni” – ígérte. „Meg fog történni.”

Továbbá köszönetet mondott az Egyesült Államok elnökének és Nikki Haley amerikai ENSZ-nagykövetnek, amiért „bátran és rendíthetetlenül kiálltak Izrael és az igazság mellett”.

„Végül az igazság győzedelmeskedni fog” – jelentette ki angolul.

Trump megdicsérte Haley-t a külföldi diplomatáknak szánt figyelmeztető üzenetért, miszerint az amerikai kormány megjegyzi a nevét azoknak az országoknak, amelyek támogatni fogják a Trump döntését elítélő határozatot.

„Tetszik az üzenet, amit Nikki tegnap küldött az Egyesült Nemzetek Szerződésében mindazoknak az országoknak, akik elveszik a pénzünket, majd ellenünk szavazznak a Biztonsági Tanácsban, vagy potenciálisan a közgyűlésben” – mondta az elnök a kabinettagoknak a Fehér Házban.

„Elvesznek több százmillió dollárt, sőt több milliárd dollárt, majd ellenünk szavazznak” – mondta. „Nos, figyelni fogjuk ezeket a szavazatokat. Hadd szavazzanak ellenünk, sokat fogunk megszporolni. Minket nem izgat.”

Izraeli tisztviselők becslése szerint Trump fenyegetésének következményeként több mint 50 ország lesz az indítvány ellen, tartózkodással vagy távolmaradással.

Avi/ujkelet.live/Új Élet

Körzeti kitekintő

A Mester, a Tanítvány és a Veszprémi Zsidó Hitközség

A Veszprémi Zsidó Hitközség 1994-ben, a rendszerváltás után újjáalakult.

Igazi tevékenységét 1997-ben kezdte meg, mikor dr. Schweitzer József országos főrabbi felajánlotta, hogy eljön Tóth Emil főkántorral az őszi ünnepek alkalmából tartandó összejövetelre. Ez a találkozás megalapozta közösségünk életét. A veszprémi kötődésű Professzor úr látogatása ezután rendszeressé vált. Amikor tudott, jött kedves feleségével, Ágnes asszonnyal és a budapesti Rejtő házaspárral ünnepeinket megtartani.

Jelenléte, kisugárzása, tudása, humanizmusa minden alkalommal beartyozta összejöveteleinket.

Az 1997-es chanukka volt az első találkozás, mikor bemutatta tanítványát, Verő Tamás rabbijelöltet. Attól kezdve 18 éven át szinte mindig együtt jöttek, tanítottak, beszélgettek és egyben tartották a kis kilét. Nyugodtan mondhatjuk, nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy létezik a Veszprémi Zsidó Hitközség!

Professzor úr sajnos eltávozott. Személye pótolhatatlan.

Verő Tamás – a mi „kis rabbink” – azóta dr. Verő Tamás főrabbi lett. A veszprémi hitközséget továbbra is sajátjának érzi, hitbéli-emberi irányításban részesíti. Minden ünnepen velünk van és vezeti a liturgiát.

A jubileumi 20. évforduló, sajnos már Professzor úr nélkül, a teljes tagság részvételével felejthetetlen ünnep volt, és a chanukka fénye beragyogta az összejövetelt. A liturgiát követően Balogh István hittestvérünk fényképes összeállításával emlékeztünk meg az elmúlt két évtizedről, felidézve a sok szép közös élményt.

Scheiber György
előljárásági tag

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. l. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Húvós Katalin fogtechnikumester. Fogorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhöz megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Önkéntes programunk változatlanul működik és folytatódik! Gyermekek önkéntesnek Izraelbe! Csoportok indulnak: február 4. – február 25., április 22. – május 13. Bővebb információ és jelentkezés: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede u. 1.) minden kedd, 16–17 óra között.

Közös képviselő! Társasházkezelés! Kérjen ajánlatot! Dr. Bíró Anna, 06-1-200-4972, www.bpik.hu, info@bpik.hu

Bérlésre, vételre keresünk 1-2-3 szobás lakásokat. Janklovics ügyvédi iroda. 06-20-941-8633.

Budapesten vagy Bécsben idős, egyedülálló személy gondozását, el-tartását vállalom. 06-30-468-6102.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Halálozás

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy 80. életévében elhunyt Apró Józsefné Lucza Ilona. Ilonka néni Ausztráliában, 1968-ban tért át a zsidó vallásra. 60 éven át volt Apró József hűséges felesége. Két gyermekük született. Emlékéből fakadjon áldás, z'1.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hittközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
mondai Kft., www.mondai.hu
Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Koszorúzások

Apró József, az 56-os Hagyományörző Veteránok Világszövetségének elnöke emlékkoszorút helyezett el a Mazsihisz-BZSH 1956-os emléktáblájánál. A Mazsihiszt a megemlékezésen Kiss Henriett alelnök képviselte.

A szervezet aznap még megemlékezett a Vértanúk terén Nagy Imre szobránál, Angyal István Tűzoltó utcai emlékművénel és Nagy Imre sírjánál, a rákoskeresztúri temető 301-es parcellájában.

***

A VI. kerületi Munkácsy Mihály utcában, Gidófalvy Lajos ezredes emléktábláján a Mazsihisz nevében koszorút és követ helyezett el Apró József, az 56-os Hagyományörző Veteránok Világszövetségének elnöke, Marton József, az egyesület alelnöke, Kovács János nyugállományú rendőrkapitány, az egyesület titkárhelyettese és Dési Tamás, a Mazsihisz elnöki kabinetjének külügyi referense.

Gidófalvy Lajos főhadnagy katonatársaival együtt 1944. december 24-én a Munkácsy utcában található fiúárvaház mintegy nyolcszáz lakóját mentette meg a nyilasoktól, akik ekkor már elkezdték a Dunába lőni a gyerekeket. A rémtettet látva helyi lakosok értesítették Gidófalvyékot, akik a helyszínre sietve tűzharcba keveredtek a nyilasokkal. A legtöbb gyermek megmenekült, Gidófalvy azonban később belehalt sérüléseibe. A Gidófalvy oldalán harcoló katonák közül a nyilasok nem sokkal az eset után többet elfogtak és kivégeztek.

Tömegsírok, tömegmészárlások Képzés a Holokauszt Emlékközpontban

Mintegy harminc történelemtanár részvételével, „Golyók által elkövetett tömeggyilkosságok” címmel tartott kétnapos képzést a francia Yahad-In Unum szervezet a Holokauszt Emlékközpontban.

A francia alapítású Yahad-In Unum egy oktatással és kutatással foglalkozó nemzetközi humanitárius szervezet. Immár majd másfél évtizede, 2004 óta vizsgálják a német mobil halálosztagok, az ún. Einsatzgruppen által elkövetett, elsősorban a zsidó lakosságot és a romákat érintő tömeggyilkosságokat. Céljuk a főként Kelet-Európában fellelhető helyszínek felderítése, a tanúvallomások összegyűjtése, valamint a méltó megemlékezés feltételeinek megteremtése.

A szervezet a holokauszt kevésbé ismert fejezetét szeretné megismertetni a világgal. Felkeresik a volt Szovjetunió területén élő, 80-as, 90-es éveikben járó egykori szemtanúkat, és az ő segítségével tanulmányozzák a népi társaságok színhelyén fellelhető tömegsírokat. Nyolc országban több mint kétezer tömegsír tártak fel, és több mint ötezer interjút

készítettek. A Yahad-In Unum fontos célja az oktatás, valamint tevékenységük eredményeinek megismertetése tanárokkal, kutatókkal és a nyilvánossággal. A Holokauszt Emlékközpontban az előadások mellett különféle interaktív anyagokhoz is hozzájuthattak az érdeklődők.

Az angol nyelven folyó képzést megelőzően – melyre a környező országokból, Horvátországból, Romániából és Szlovákiából is érkeztek résztvevők – a francia előadók műhelybeszélgetést folytattak kiemelkedő hazai kutatókkal, történészekkel.

Tóth Zoltán

FELHÍVÁS TÁMOGATÁSÉRT!

Kedves Barátaink, Olvasóink!
Magánszemélyek és szervezetek képviselői!

A MEASZ „Az ellenállás pillanatait” címen könyvet ad ki 2018 elején, amihez kéri az Önök támogatását.

A könyvet Gyuricza Péter újságíró jegyzi, aki több mint 60 olyan személyiséggel készített interjút, akik valamilyen módon kapcsolódtak a MEASZ elmúlt 25 évi munkájához.

Az igazán sokrétű megjelenítés egyfajta látetelet ad a rendszerváltás utáni magyar demokrácia több meghatározó szereplőjéről, antifasiszta ellenállásuk mindennapjairól.

A kiadvány kötődik a MEASZ elnökéhez is, aki 2018 januárjában lesz 60 éves és tevélegesen átélté ezt az időszakot, aki 25 éve szövetségünk elnökségi tagja, 18. éve vezetője, s 8. éve a legnagyobb nemzetközi antifasiszta szervezet, a FIR elnöke is.

A közel 2 millió Ft előteremtéséhez támogatást kétféle módon is várunk:

1. A könyv előjegyzésével
Ez esetben kérünk 5000 Ft átutalást a MEASZ bankszámlájára a pontos név, postacím megjelölésével. A könyvet 2018. január végéig eljuttatjuk a címzetthez.

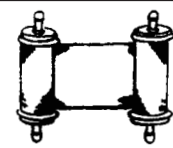
2. Hozzájárulás anyagiakkal a könyv megjelenéséhez
A támogatást ez esetben is kérjük a MEASZ bankszámlájára utalni a támogató pontos nevének megjelölésével. A nagyobb összeggel támogatók (egyének, szervezetek) nevét a könyvben közzé tesszük.

A MEASZ bankszámlaszáma: Erste Bank, 11600006-00000000-10388514

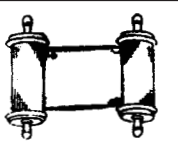
Várjuk támogatását, amely egyfajta antifasiszta tett is. Minden forintot köszönünk!

Tisztelettel:

a MEASZ elnöksége
(measzmail@gmail.com)

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Jan. 19.	Szombat reggel Jan. 20.	Péntek este Jan. 26.	Szombat reggel Jan. 27.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.00	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.00	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfüvaros u. 4.	16.20	8.00	16.30	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.20	8.00	16.30	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.20	9.00	16.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.30	9.30	17.30	9.30
Pápa u. 39.	16.10	8.00	16.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.10	8.00	16.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.00	8.00	16.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	8.30	17.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Január 17. szerda	Svát 1.	Újhold
Január 19. péntek	Svát 3.	Gyertyagyújtás: 4.07
Január 20. szombat	Svát 4.	Szombat kimenetele: 5.17
Január 26. péntek	Svát 10.	Gyertyagyújtás: 4.18
Január 27. szombat	Svát 11.	Szombat kimenetele: 5.27
Január 31. szerda	Svát 15.	Tu bisvát – Fák újéve

Kérdések

Számtalanszor haladok el a zuglói Bét Áháron zsinagóga előtt. Immár egy év és három hónap telt el a sajnálatos tüzeset óta, de semmi változást nem látni! A betört ablakokat még mindig deszkák helyettesítik!

Kérdésem, hogy hol a hitélet a régen szép időköt látott zsinagógában, ahol 60 éve volt a bár micvám?

Méltatlannak tartom erkölcsileg ezt a helyzetet!

A pénz információim szerint megvan az építkezésre! Hol tart a pályázat és a megvalósítás?

Szerintem a türelemnek is van határa!

A zsinagóga, ahol nyilasok zsidókat gyilkoltak és a kommunizmus alatt el akarták adni a templomot, többet érdemelne!

Halmos Gábor

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:
Todá!
Zsidó hittankönyv III. része

A kötetet legkényelmesebben
megrendelheti a
WWW.ZSIDOKONYVEK.HU
webshopban.

A kötet ára
bruttó
3570 Ft.-

Bár micva korban Garai Péter és együttese

Ebben az évben bár micva korba lépett a népszerű Klezmerész együttes. Választott nevük (csak úgy magamtól) játékosan kettéválasztható. A „klezmer” kifejezés egyenlő a zeneiséggel, irányzattal, azzal a törekvéssel, ami eddigi pályafutásukat is meghatározta. Az „ész” az én megfogalmazásomban egy tendenciós jelen- és jövőképet, diplomatikus tárgyalókészséget, alázat, megújulási hajlam, empátia és tolerancia, folyamatos repertoár bővítés, jól megválasztott reklám egy-egy fellépés előtt, és nem mellesleg a mindenkori alapos felkészülés.

Miután Garai Pétert megkérdeztem, valójában hogyan lettek azok, akik, kiderült, hogy nem is tévedtem nagyot: az egyik zenész szójátéka volt a Klezmer-ész és a Klez-merész.

Nagyon szimpatikus tulajdonságuk a közvetlenség, a minden allűr nélküli művészet. Az együttes, bármilyen furcsának tűnik, sosem volt különféle pletykák céltáblája. Ritka az is, hogy megalakulásuk óta szinte ugyanazokkal a hangszeres előadókkal lépnek pódiumra, csupán a korábbi hat főhöz csatlakozott egy bőgős.

A bár micva életkor meghatározó... ígéretet, köszönetet hangzanak el, amelyeket a Teremtő elvár, sőt be is hajt.

Szép gesztus a koncerteken, bel- és külföldi szerepléseken túl egyebek mellett az is, hogy zsidó családi ünnepeket tesznek még felejtetlenebbé, s a két, egymást követő cfáti meghívás ugyanolyan fontos számukra, mint egy idősek otthona lakóit megörvendeztetni, vagy például egy jótékonyági eseményen részt venni.

Nagyon nőttek az elmúlt évek alatt, a 2005-ös Micve klubbeli bemutatkozásukat meghívások követték, különféle fesztiválok, szervezetek, zsinagógák, országjárás és Európa számos közössége.

És álljon itt a zenekari tagok neve, azoké, akik olyan sok örömet szereztek a klezmerrajongóknak.

Klein A. Judit - ének, Török Judit - ének, Zala Judit - hegedű,
Gordon Teodóra - klarinét, Sipos Mihály - gitár,
Moharos Katalin - basszus, Garai Péter - dobok

13 évesek lettünk!

A Klezmerész együttes születésnap koncertje

a Nyitott Baráti Kör szervezésében
www.nyitottbaratikor.hu

2018 február 4. 18 óra

Frankel zsinagóga 1023 Bp Frankel Leó u. 49

Belépőjegy: 1.800 Ft
Jegyek elővételben a Budai Micve Klub csütörtöki és vasárnapi rendezvényein, valamint előadás előtt a helyszínen kaphatók!

A két Judit (Klein és Török) énekekként, Zala Judit virtuóz hegedűként, Gordon Teodóra klarinét, Sipos Mihály gitárjával, Temple Richárd a basszussal, s a zenekar lelke, a dobnál Garai Péter.

Héber, jiddis, szefárd, de albán és moldáv megszólaltatások is, bis 120! gáljuli

Cellában ÖNINTERJÚ

– Csak nem szabálysértés, bűncselekmény, rabbi úr?
– Dehogya! Hibás a cím! Cellában a helyes!

– **Ja tudom, a Wesselényiben lévő Shoah Cellarra gondol!**

– Így van. Benn voltam kétezerért.
– **Vezetés volt?**
– Hogyne, megvezetés!

– **Megérte?**
– De mennyire! Láttam Eichmann irodáját, nyomógombos telefonnal, Szenes Hanna kínzásának színhelyét, és sok-sok képet azokból az időkből. Szomorú volt! Különösen számomra!

– **Mi az, hogy „számomra”?**
– Hát felsejlett gyerekkorom, ami amúgy is sivár volt. De most kiderült, hogy még annál is sivárabb!

– **–???**
– Ott laktunk a gettóban, szemben, a Wesselényi utcában. Ablakunk odanyílt a Cellarra. S hiába nézegettem kifelé, soha nem sikerült Eichmannat meglátnom. Szenes Hannáról nem is beszélve! Most meg tárlaton mutatták meg, hogy mindketten ott voltak.

– **Jól emlékszik, rabbi úr?**
– Hát leszámítva azon órákat, amiket a Cellában (akkoriban Övőhelynek hívtuk) töltöttünk, úgy tűnik. De a furcsa az, hogy a szüleim sem szóltak (titkolták?), hogy Petike, ott az Eichmann bácsi, a gonosz náci, ott meg szegény Szenes Hanna.

– **Csalódott?**
– Nem! Irigy vagyok!
– **–???**

– Nézeve a turisták számát, a NAV-val való kapcsolat „hiányát”, azt, hogy izraeli a tulaj, hogy az önkormányzat illetékesei szemet hunynak, mert nem akarnak „antiszemiták” lenni, hogy másolatok kifüggesztésével múzeumnak lehet nevezni stb.

– **Akkor röviden: miért irigyli, rabbi úr?**
– Aranybánya!

Kardos Péter

SPÁNN GÁBOR

Snóder

Valamilyik péntek este jövök ki a szombatköszöntő istentiszteletéről, és gondolatban megpróbálom transzkódolni napjainkra rabbim dróságját.

Aznap épp egy midrásból vett történetet mesélt: a gyermek Mózes, amikor még kedvence volt a fáraónak, játszhatott annak öleiben. A kisgyerek többször is levette az uralkodó fejéről a díszes koronát. Az akkori bölcs ezt valamiféle égi jelnek vették, és próbára akarták tenni a kis Mózeset, hogy mi ez a vonzalom a vagyon iránt. Elé tettek egy mérleget két serpenyővel. Az egyikben csillogó aranyrudak voltak, a másikban lánggal égő parázs. Az aranyrudak a könnyen szerzett vagyont, az égő parázs a szenvedéssel szerzett tudást jelképezte. Rászóltak, válaszon! A kisgyerek értelemeszerűen az aranyrudak felé nyúlt, de ekkor a rólam elnevezett arkangyal láthatatlanul átirányította kezét a tűz felé. A kis Mózes megégette magát, apró ujjait reflexszerűen a szájába kapta, és a legenda szerint innen kezdve egész férfikorában beszédhibás volt, dadogott.

Mire eljutottam volna a konklúzióhoz, hogy az arany iránti vonzódás több ezer éve sem változott, mellém lépett egy hitsorsosom. Szerkesztő úr! Van egy nagy problémám, segítsen megoldani, maga mindent tud!

Már-már felelni akartam, hogy az az idő, amikor én mindent tudtam, akkor volt, mikor 3 Ft 60-ba került egy kiló kenyér. Ma már csak azt tudom, hogy mennyire keveset tudok. Nem akartam elvenni ismerősöm sábeszi jókedvét, még a végén azt is kétségbe vonja, hogy a szombati sólet tarkabból vagy gesztenyéből van.

Elmondta, hogy ő úgy járt, mint a dalbeli Jóska, levelet hozott neki a posta.

A levelet maga a Kedves Vezető írta alá, és abban pénzt kér pártjának többek közt arra, hogy megvédje őt is a Sorostól. Ez a zsidó morogva tette hozzá, hogy ő neki a Soros sose ártott, de a szomszédjának van egy pitbullja, az éjjel-nappal ugat, s amikor ő szóvá tette, a goromba lakótárs azt felelte, legközelebb rá is eresztí. Gyűjtenének erre, ahhoz adna pénzt. De nem ez a legnagyobb baja az ügyvel, hanem az, hogy az édesanyja is kapott ugyanilyen levelet, aki már több mint 10 éve nem él velük. Ha ismerné a nagy ember címét, megírná neki, hogy a kedves mamának ha levelet ír, akkor a Kozma utca 6.-ba küldje, még parcellaszámot is ad, ha kell. Vagyis az össznépi tarhálás kiterjed elhunytjaink-ra is.

Kapott aztán levelet – folytatta a sopánkodást – másik nagy párttól, amelyek szintén pénzt kért. Ők azért, mert jogtalanul nagyon nagy büntít kaptak a BUBI-tól. Én itt kijavítottam, hogy az nem BUBI, hanem ÁSZ. Mindegy, játékszer mind a kettő. Azt is írták, ha fizetni kell, ők megszűnnek. En eldöntöttem magamban, hogy ebben az esetben sem fogok süvét ülni.

Bennem viszont feltolult a történelem. A felszabadulás után, amikor újraalakulhattak a hitközségek, emlékeim szerint a zsidót MIOK-nak nevezték. Ennek volt egy ma már nem létező alkalmazottja, pénzbeszedőnek hívták. Átlag háromhavonta becsöngetett hozzánk is, és édesanyámnak azt mondta: Spánné, jöttem az egyházadéért! Én áldott emlékü édesanyám szoknyája mögül lestem félénken, hogy a pénzbeszedő aznap meg van-e borotválva, és miként írja alá nevét anyukám egy nagy könyvből.

Aztán ez a pénzbeszedő végleg elmaradt. Nyilván az Állami Egyháziügyi Hivataltól leszólt egy alezredes a hitközség valamelyik vezetőjének: százados elvtárs! Milyen dolog ez, hogy amikor mi ateizmussal harcolunk a népek mákonya, a vallás ellen, ti elszednétek a proletariátus utolsó filléreit is?

Ezzel azonban az intézményesített tarhálásnak nem lett vége. Az idősebbek emlékeznek a nem kötelező, de ajánlott békekölcsönjegyzésre is. Az 50-es években a munkahelyeken egymást lesték az emberek, hogy a másik jegyez-e és mennyit, és ajánlatos volt versengeni. Édesanyám is fizetett, főnöke azzal biztatta, hogy a pénzt mindenképp visszazakapja, ezért az állam szavatol, sőt az időközi sorsolásokon még nyerhet egy nagyon modern Szaratot is. Évekig lestük az újságban a sorsolások eredményeit, és általában a hűtőszekrény nevének csak első felét nyertük. Aztán már az én időmben gyűjtöttünk vietnami gyerekeknek. A rendszerváltással azt hittem, ennek vége. De úgy látszik, az intézményesített pénzügyűjtés majdnem hungarikum. Sokan emlékeznek, hogy egész mozgalom indult arra, hogy adjunk pénzt Isaura felszabadításához.

A piaczgazdaság beköszöntével maszkosodott a tarhálás is, Repülő Gizi nem túl finom módszerétől Bróker Marsci rafinált lenyúlós technikájáig minden létezik, amivel kopszteni lehet a hiszékeny jónépet.

A különböző egyházak valóban rá vannak szorulva arra is, hogy az államtól kapott büdzsé mellé önkéntes alapon valamilyen címen híveiktől is pénzt kapjanak. A mi zsinagógáinkban is év elején diszkrétan odateszik padjainkra a sárga csekket, és van, ahol szívhez szóló levél is kerül mellé, amelyben részletezik, mi mindenre költenék a szimbolikus összeget.

Az már csak irodalmi munkásságom része, hogy rossz alvásomban valamelyik éjjel azt álmodtam, hogy kaptam egy újabb sárga csekket hitközségünktől, amelyen csak egy mondat szerepelt, az is oroszul: Ljgyi dobruje, pamagitye! – Jó emberek, segítsenek!

...és ideje van a nevetésnek

Egy fiatalember lázasan tanulja a szóbeli érettségi tételeket.

A fiatalember jelesre vizsgázott.

***

Egy nappal az érettségi vizsga előtt riadtan konstatalja, hogy a történelemtételekre nem maradt ideje.

– Nos, uram, önt meg kell műteni.
– Azt nem. Inkább meghalok.
– Az egyik nem zárja ki a másikat!

***

„Mentsük, ami menthető!” alapon EGY tételt azért megtanul, mégpedig a 13-as számút, ettől rögtön elmúlik a félelme. Másnap, amikor a 8-as számú történelem-tételt húzza, egy hirtelen mozdulattal visszadugja a többi közé.

Két mozdonyvezető beszélget. Azt mondja a német:
– Nálunk olyan gyorsan mennek a vonatok, hogy pofon akartam vágni az egyik állomásfőnököt, s a következő kaptam.

– Nana, fiatalember, mit művel? Hányas tételt húzta?

Azt mondja a magyar:
– Itt olyan lassan mennek, hogy a sógor kifekiadt a sínre, mert öngyilkos akart lenni, s éhen halt.

– A 13-ast, de szörnyen babonás vagyok, ezért ijedtemben visszadobtam.

– Ilyen nincs! Tessék, mondja csak el a 13-as tételt!